

Yeni İnsan Yayınevi
Ekoloji Serisi

Melih Aşanlı

İstanbul'da doğdu. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar fakültesini bitirdi. 2010 yılında İstanbul'dan yola çıkarak ekolojik tasarım macerasına kırsalda uygulamalar ile devam etti. Türkiye'nin ilk ekolojik mimari rehber kitabını yerel bilgiler ile hazırladı. Ekolojik tasarım ile alakalı birçok dergi, ve gazetede köşe yazıları yazmaktadır. Üniversitelerde, sivil toplum kuruluşlarında konferanslar ve söyleşilere katılmakta, Kazdağları'ndaki eğitim arazisinde her yıl uygulamalı ekolojik tasarım eğitimleri düzenlemektedir. Birçok kurum ve kuruluşa tasarım danışmanlığı yapmaktadır. Kurucu ortağı olduğu çok disiplinli ekolojik tasarım stüdyosunda ekolojik tasarım ve tasarım kuramları planlamaları üzerinde kendi kırsalında çalışmalar yapmaktadır. Evli, bir çocuk babasıdır ve offgrid bir yaşam sürmektedir.

Yeni İnsan Yayınevi'nde yayınlanan bir diğer eseri:
Geleneksel Yapı Teknikleri, 2017.

Benim Atölyelerim

Melih Aşanlı

Yeni İnsan Yayınevi - 204
Ekoloji Serisi - 51
Benim Atölyelerim
Melih Aşanlı
I. Baskı, İstanbul, Haziran 2019
ISBN 978-975-2498-90-7
Genel Yayın Yönetmeni: Aytaç Timur
Editör: Aytaç Timur
Editör Yardımcısı: Nurhayat Altunok
Dizgi: Kübra Köprülüoğlu Aşanlı
Kapak Tasarımı: Kübra Köprülüoğlu Aşanlı
Sertifika No: 12186

©Tohum Yayıncılık Turizm Reklam ve Sağlık Hizm.San. Tic. Ltd. Şti. 2019
Tohum Yayıncılık Turizm Reklam ve Sağlık Hizm. San. Tic. Ltd. Şti
Bostancı Mah. Prof. Ali Nihat Tarlan Cad. No: 76/12 Kadıköy, İstanbul
Tel: (0 216) 489 84 08 Fax: (0 216) 518 23 60

Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın, tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, hiçbir yolla çoğaltılamaz.

www.yeniinsanyayinevi.com
yeniinsanyayinevi@gmail.com
newhumanpublisher@yahoo.com
facebook/yeniinsanyayinevi
instagram/yeniinsanyayinevi
twitter.com/yeniinsanyayin

Baskı: Asya Basım Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti
Tevfikbey Mah. Halkalı Cad. No: 162/7 Küçükçekmece – İSTANBUL
Matbaa Sertifika No: 36150

Benim Atölyelerim

Melih Aşanlı

İçindekiler

Önsöz 11

Giriş 13

Atölyecilik 19

Sanayi Siteleri

Bir Atölye Kurmak

Atölyelerin Genel Kuralları

Çevreci Atölyecilik 35

En İyi Makine Bedenimiz

Geri Dönüşüm

Marangoz Atölyeleri 65

Demirci Atölyeleri 79

Demir Doğrama Atölyesi

Sıcak Demir Atölyesi

Tadilat Bakım ve Onarım Atölyeleri 115

Aletler

El Aletleri

Elekrikli Aletler

Son Söz 179

*“Benim ne olduđuma çok dikkat et.
Ben içinden rüzgârın geçeceği bir kapı,
suyu tutamayan bir çanak,
örtmeyen bir çatı gibiyim.
Ben bir gezginim, ben bir yolcuyum.
Arayışına devam etmeme izin ver.”*

Gılgamış

Önsöz

Her bir mesleğin icrası için kurulmuş olan atölyeleri burada anlatmak ve listelemek, bir akademi tezi için bile oldukça geniş kapsamlı ve dağınık bir çalışma olurdu. Üstelik böyle bir çalışma, benim buradaki amacım ile tam olarak örtüşmezdi. Sıkıcı listeleri, protokol içeren metinleri, kaynakça, dizin, dipnot, alıntı gibi üniforma alışkanlıklarını okullardaki çalışmalarımda mecburen ve yeterince icra ediyorum. Hazırladığım bu çalışma benim yaşantımdan edindiğim not defterlerimden başka bir şey değildir. Tüm yaşananlar kişisel süzgecimden geçerek hafızamda ve gönlümde yer edinmiştir. Bu okuyucu için unutmaması gereken bir ayrıntıdır. Çalıştığım, komşuluk yaptığım, kuruluşuna dahil olduğum ve içinde büyüdüğüm atölyelerden, orada öğrendiklerimden ve halen uyguladıklarımın başka bir meseleye burada yer vermeyi tercih etmedim. Maharet, deneyim ve eğilimler doğrultusunda hazırlanmış bilimsel olmayan, olmakla da ilgilenmeyen bu çalışmayı okurken, arabanızı tamir ettirmeye gittiğiniz bir atölyede çayınızı yudumlayarak aracın altına girmiş usta ile sohbet ettiğinizi düşlemenizi tavsiye ederim.

Prosedürler, bilimsel hamallıklar, karmaşık mühendislik lisanı burada yer almamaktadır. Her ustanın bir yolu, yordamı olmuştur. Çıraklıktan itibaren gelişmeye başlayan yol ve yordam, ustanın ellerinde, atölyelerin duvarlarının arasında geçen yılların içindeki tüm yaşanmışlıklar ile yoğrulmuş, bazı yerlerinden eğrilmiş, zamanla eksilmiş ama sonunda perçinlenmiştir. Organik bir gelişim ile vücut bulmuş hiçbir meyvenin eksiksiz, çürüksüz ve ölümsüz olamayacağı düşü-

nülmelidir. Ölümsüzlük nesiller ile aktarım vasıtası ile kültür hazinesi içinde belki gerçekleşebilir.

Hiçbir kitap, film ve eğitim maruz kalanın yeterliliğinin garantisi olamaz. Beceri, maharet, cesaret ve sebat ile ilişkili, çetrefilli bir yol elbet her kişi için ayrı uzunlukta ve zorlukta olacaktır. Kadim ustaların ömrünü verdiği meslekler, birkaç püf noktası sayesinde ancak özendirilebilir, gizemli bir yolculuk için heveslendirebilir, ateşleyebilir veyahut hali hazırda var olan kavı körükleyebilir.

Bizim de amacımız bundan öte bir mesele değildir. Kitabı derlerken sıkıcı bir anı kitabı olmamasına çalışmak ile beraber bir kullanım kılavuzu yazmaktan da kasıtlı olarak kaçındığımı da belirtmek isterim.

Şimdiden okuyucunun sabrına teşekkürü bir borç bilir, eğer varsa yanlışlıklardan ve eksikliklerden ötürü de affını dilerim.

Giriş

İnsanoğlunun ilk zamanlarından beri çağlar boyu kullandığı en başarılı alet şüphesiz ki elleridir. Basit bir tahta parçası ya da avuç içi kadar bir taş, insanın ellerinde son derece kullanışlı aletlere dönüşürler. Yakın zamana kadar, yani şu yapı marketlerin mantar gibi bitmesinden hemen önce, elektrikli el aletlerini genellikle atölye sahibi ustalar kullanabiliyorlardı. Bu aletlere sahip olmak için hem yüksek bütçelere hem de ticari atölyelere sahip olmak gerekiyordu. Yaptığı işten para kazanabilenlerin tercih edebileceği bu aletler, günümüzdeki kadar çeşide de sahip değildi. Günümüzde ise bu aletler ve daha birçok takım ulaşılabilir rakamlar ile pazara çıkıyorlar, üstelik oldukça küçükler ve yer kaplamıyorlar. Tüm bu imkânların doğması iş hızını artırmış ve iş yapmayı kolaylaştırmış olsa da; ustalığı ve kurallarını hiç değiştirmediler. El aletleri ile ilişki kuramayan hiçbir kimse özellikle kadim meslekler söz konusu olduğunda yeterince yaptığı işe hâkim olamaz. Bilgisayar kontrollü lazer kesim yapmayı planlamıyorsanız ya da üç boyutlu yazıcılar ile endüstri devrimine dahil olmayacaksanız, ihtiyaçlarınızı karşılaması için kurduğunuz kişisel atölyenizde en sadık dostlarınız el aletleri olacaktır.

Taş ve tahta ile başlayan el aletleri serüveni günümüzde de ilk halinden çok farklı değildir. El aletleri yapıları itibari ile karmaşık sistemlere ihtiyaç duymayan basit araçlardır. Amaç ve kullanım teknikleri kolay anlaşılabilir dolayısı ile de biraz uğraş ile rahatlıkla iş görebilecek kadar kullanılabilirler.

Bir düşünün hiçbiriniz bir tornavida ya da penseyi kullanmak için bir başkasına danışmış mıdır? Genellikle bir ihtiyaç

doğrultusunda elimize alır ve işimizi görürüz. Ufak tefek onarım işleri için elbette bu kadar beceri yetecektir. Genellikle işler biz daha ileriye gitmek istediğimizde karışmaya başlar. Her tornavidanın her vida için olmadığı, her vidanın da karşısına çıkan her malzemeyi monte etmeye yaramayacağını bilmek önemli detaylardır.

Bugün kullandığımız el aletleri de atalarından farklı tasarımlara sahip olmadıklarından insanı yarı yolda bırakmaları zordur. Fakat birbirleri ile uyumsuz parçaları birlikte kullanmaya başladığımızda işin kalitesi düşer, keyfi kaçır ve hatta yaralanmalara sebep olabilir. Örneğin alçı panoları, metal profillere tutturmak için kullanılan bıçak uçlu vidaları sıkıştırılmış yonga levha montajında kullanırsak sorun olmayacaktır ama aynı vida masif ahşap malzemede sağlıklı çalışmayacak, vidanın ucundaki bıçak ahşabın liflerini koparacağı ve bir matkap gibi ahşaba delik açacağı için, vida kapasitesinin altında bir tutuşa sahip olacaktır. Örnek vermek gerekirse 200 kg. çekme yükü taşıyan bir vida 50 kg. yük altında yerinden çıkmaya başlayabilir. Metal testere ile ahşap kesmeye çalıştığımızda ise ince dişleri sayesinde daha pürüzsüz bir kesim elde ederken, zamanı uzatır, testereyi ısıtır ve sıkışmasına hatta kırılmasına sebep olabiliriz. Ama doğru seçilmiş kaliteli aletler ve o aletlere uyumlu çalışma arkadaşları son derece keyifli bir zaman geçirmemizi sağlarken işin yolunda gitmesini de sağlayacaktır. Tabii bu aletleri kullanmayı bildiğinizi varsayıyorum.

Elektrikli aletler elbette ki çalışma süresini kısaltır ve iş kalitesini yükseltirler. Zaten icat edilmelerinin ve kullanılmalılarının sebepleri bunlardır. Daha az yorulmak daha kaliteli işler yaparız. Fakat motorlu aletler el aletlerini taklit ederler. Kabaca gönye zeminlere oturtulmuş yüksek devirli, güçlü motorlara yapacağı işe göre ağızlar monte edilmiştir. Tetiğe bastığın anda, hız, gürültü ve havada uçuşan talaşlar ile birlikte aleti kontrol etmeye çalışmanın heyecan ve çabası eşliğinde çalışma biter genellikle. Üstelik kas gücünüz dışında bir de elektrik motorunun gücü işin içine karıştığında, iş kazaları daha acımasız olur ve önlem almak için çok fazla dikkat etmeniz gerekir. Amaç, aletin ve malzemenin doğasını öğren-

mek, mantığını kavramak olduğunda motorlu aletler pek yardımcı olmazlar.

Ahşap bir rende ile çalıştığınızda, hangi ağaca nasıl yaklaşacağınızı, ağaçlarının ne kadar sert olduğunu, damarlarının yönünü ve çalışma biçimlerini, dokusunu, kokusunu ve hissiyatını kavrarsınız. Kolaylıkla ilişki kurabilir ve malzeme hakkında yorum yapabilir hale gelirsiniz. Rendelemeyi öğrenir çıkan talaşı gözlemler ve bilgi sahibi olursunuz. Bu ustalığa giden iyi bir yoldur. Oysa elektrikli bir el planyası canavar bıçakları ve yüksek devirli koca sesli motoru ile karşısına çıkan her ahşabı dokunduğu anda keser ve bu işlem o kadar hızlıdır ki siz makinenin peşinden koşarken iş bir anda bitiverir. Daha ne olduğunu anlamadan sert, yumuşak elinizdeki malzeme rendelenmiş, belki de fazla incelmış olabilir. Yaptığınız tek şey aleti malzemeye dokundurmak-tır. Hızlı bir sonuç için doğru olabilir. Bir de motorlu aletler sizi yarı yolda bırakabilecek mekanik sorunlara sahiptirler, bazen de elektrikler kesilir ya da yakıtları biter. Çıkabilecek herhangi bir olumsuzlukta ya da açık havada şantiye ortamında, ancak ustalar takım sandıklarından sakince el aletlerini çıkarıp işlerine devam edebilirler. Sahne arkası tüm detaylar el aletlerinde öğrenilir. Malzeme ile kurulacak ilişkide araya fazla makine sokmamak işi yavaşlatsa da, hakimiyeti arttırır. Yeterince deneyim kazandığınızda motorlu aletler ile kısa sürede zaten harikalar yaratabilirsiniz.

*“İyi bir
atölyeci,
malzeme
tutkusu
olan
kişidir.”*

Atölyecilik

Atölyelerin iş konusu ne olursa olsun bizler malzemeler ile çalışırız. Kullandığımız aletlerden, imal ettiğimiz ürüne kadar elimizin altında her gün farklı karakterde ve istekte birçok malzeme geçer. Atölyelerimizde günümüz teknolojisi ile üretilmiş zengin malzeme çeşitliliğine rağmen, metaller ve ahşapların kapladığı alan azımsanmayacak kadar fazladır. Neredeyse tüm aletlerin ağızları, gövdelerinin büyük kısmı metallere, sapları ise ahşaplardan üretilir. Teknolojinin bir hediyesi olarak, kauçuk ile plastik kombinasyonları, reçine-li dökümler, enjeksiyon plastik gövdeler, günümüzde ahşabın yerini almaya başlamıştır. Böyle malzemeler ile üretilmiş parçalar genellikle tamirat kabul etmezler fakat bu parçaların zarar görmesi ve kırılması da oldukça zordur. Böyle malzemeler sudan, kimyasallardan ve soğuklardan öyle kolaylıkla etkilenmez, aşınmaz torunlarımızın ve torunlarımızın ve bildiğimiz kadarı ile onların torunlarının görebileceği kadar uzun süre bizlerden ayrılmazlar. Malzemelerin doğasını bilmek, nasıl üretildikleri hakkında araştırma yapmak, en azından aşına olmak işimizi kolaylaştırır ve aslında bir gerekliliktir.

Üstü kapalı ve çevre koşullarından olabildiğince korunmuş dört duvarın bir atölye olabilmesi, içindeki ustanın malzemeleri işleme kabiliyeti ile doğru orantılıdır. Malzeme işleme kabiliyeti asgari düzeyde sağlandığında, dört duvar ve çatı önemini kaybetmeye başlar. Açık atölyelerde çalışmak iş güvenliği açısından daha fazla tehlike barındırıyor olsa da, güvenli sınırlarda çalışabilme becerisi usta ile alakalıdır. Açık atölyenin çalışma keyfi ise oldukça etkileyicidir.

Sanayi Gezileri

Malzeme tutkusu, zamanınızın büyük bir kısmını sanayide geçirmenize sebep olur. Bu eğitici bir alışkanlıktır. Türkiye'deki atölyeler oldukça değişkendir. Tarihleri çok yeni olan organize sanayi bölgeleri, gezmesi en az keyifli alanlardır. Neredeyse her şey kapalı kapılar ardındadır, dükkânların dışında malzemeler yoktur, prefabrik koca yapılar, içinde yarı robotik ya da elektronik büyük makineler durmadan çalışırlar. Herkesin işi vardır, çoğunlukla iş hacmi fazla olan firmaların yan yana geldiği bu sanayi bölgelerinde, malzeme tedarik eden süper nalburların bile işleri çoktur. Gidip bir malzeme sorduğunuzda genellikle cevap alamazsınız, başları kalabalık bu insanlar birkaç liralık alışverişler ile ilgilenmeyebilirler. Aynı durum kapalı kapılar ardındaki firmalar için de geçerlidir, istediğiniz işi yapacak teçhizattan fazlasına sahiplerdir ama işinizi yapamazlar bir türlü. Vereceğiniz para o çaptaki firmalar için anlamsızdır. Mesela 3 mm. kalınlığında sac levhayı belirli ölçülerde kıvırttırmanız gerekiyorsa, muhtemelen gittiğiniz organize sanayi bölgesinde birçok firma değil 3 mm., 33 mm.'lik sacları kıvıracak makinelere sahiptir, ama ellerinde iş vardır yapmazlar. Çok şanslıysanız patron ya da usta, yanındaki çırağa bir kaş göz yapar ve lütfederek işinizi görür, sonra da verdiğiniz para ile ilgilenmez ve sizi tuhaf bir duruma sokarlar.

Muhabbetler de çok sıkıcıdır OSB'lerde içinde bulunan fabrikaları bir kenara koysak bile diğer işletmeler o kadar büyüktür ki, aynı işletmede çalışan insanlar birbirine yabancıdır. Şehrin bir ucundan gelen işçiler yapacakları işten başka bir şey bilmezler. Adres sorarsın cevap alamazsın, malzeme sorarsın, cevap alamazsın, kaynakçı sadece elindeki kaynak makinesi ile önündeki karoseri kaynatmayı biliyordur, yıllardır da o işi yapıyordur o kadar. Bir de özel araçsız gidildi mi eziyete döner bu yerler, geniş şeritli asfalt yolları, dönüşlerce boş araziler, büyük bahçeler, uzun binalar yürümeyle başa çıkılmaz işin keyfini kaçıırırlar. Organize sanayi bölgeleri; amatör atölyeciler ve sanatçılar için amaca yönelik hesaplanarak gidilebilecek yerlerdir. Önceden dersine çalışmak gerekir. Bir